

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2004-2005

25 mei 2005

VOORSTEL VAN DECREET

– van de heer Jef Tavernier –

**houdende wijziging van titel XV van de Nieuwe Gemeentewet,
wat de instelling van het petitierecht en de aanvulling
van de gemeentelijke volksraadpleging betreft**

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Artikel 28 van de Grondwet kent aan ieder het recht toe om verzoekschriften, door één of meerdere personen ondertekend, bij de openbare overheden in te dienen. Dat grondwettelijke principe werd geïnstitutionaliseerd op federaal en Vlaams niveau, maar wacht op gemeentelijk niveau nog steeds op invulling. De overheveling van de Nieuwe Gemeentewet naar Vlaams niveau biedt een uitgelezen mogelijkheid om deze zaak te regelen. Dit decreet beoogt dat te doen.

Naar analogie van de “proeve van Vlaams Gemeentedecreet”, die een apart boek “relatie tussen de burger en het gemeentebestuur” kent, is de indiener er voorstander van om titel XV van de Nieuwe Gemeentewet in die zin te veranderen. Ten slotte verdient de burger een meer prominente en verankerde plaats in de regelgeving van de lokale besturen.

Voor het invoeren van het petitieright op lokaal niveau laat de indiener zich inspireren door de regeling die geldt voor het Vlaams Parlement.

De regelgeving met betrekking tot de gemeentelijke volksraadpleging wordt eveneens opgefrist. De volksraadplegingen die sedert de wet van 10 april 1995 in diverse gemeenten werden georganiseerd, stellen ons in staat er de tekortkomingen van te zien, en die bijgevolg ook te verhelpen. In die zin zette de wet van 13 mei 1999 al enkele stappen in de goede richting. Er werd een eerste drempelverlaging ingevoerd en de groep van de mogelijke deelnemers werd uitgebreid met jongeren vanaf 16 jaar en niet-Belgen met een regulier verblijfsrecht in de gemeente.

Met dit decreet worden ook volksraadplegingen op districtsniveau mogelijk en vereenvoudigen en verbeteren wij de procedure daarvoor. Een belangrijke toevoeging is het invoeren van een prealabel onderzoek omtrent de te stellen vraag. Zo kan worden vermeden dat initiatiefnemers zich heel wat moeite getroosten om handtekeningen te verzamelen, om pas daarna te horen dat de gemeente of districtsraad niet bevoegd is om over hun vraag te delibereren, en dus ook geen raadpleging kan organiseren.

Commentaar bij de artikelen

Artikel 1

Dit artikel behoeft geen commentaar.

Artikel 2

Met dit artikel wordt titel XV van de Nieuwe Gemeentewet volledig vervangen. Onder de titel “De burger en het gemeentebestuur” worden twee fundamentele mechanismen van democratisering behandeld, namelijk het petitieright en de volksraadpleging. Het eerste is nieuw in de gemeentelijke regelgeving, het tweede werd aangepast volgens de inzichten die al georganiseerde gemeentelijke volksraadplegingen ons hebben bijgebracht over de tekortkomingen van de bestaande wet.

HOOFDSTUK I

Petitieright

De gemeente- en districtsbesturen zijn openbare overheden, aan wie de onderhorigen een verzoekschrift moeten kunnen richten. De voorwaarden voor het indienen van een verzoekschrift zijn dat het verzoek schriftelijk – met een aangetekende brief – wordt ingediend en dat het handelt over de bevoegdheden van de overheid tot wie men zich richt. Het gevolg dat het verzoek met zich meebrengt, verschilt naargelang van het aantal inwoners dat zich achter het verzoek schaart. Met een individueel of in beperkte kring geformuleerd verzoekschrift mag men vragen om iets op de agenda van de gemeenteraad te plaatsen. Wanneer echter 0,1% van de bevolking daarom verzoekt, is het normaal dat die vraag automatisch ter zitting wordt besproken, en dat dat ook binnen een korte tijdspanne gebeurt. Wanneer 0,3% van de inwoners dat vraagt, mag de eerste indiener persoonlijk, of in het gezelschap van een persoon naar keuze, zijn zaak komen toelichten op de vergadering van de gemeente- of districtsraad. Voor zeer kleine gemeenten zijn deze procenten niet betekenisvol. We stellen dan ook een minimum van vijftientig, respectievelijk vijfenzeventig handtekeningen voorop. In elk geval heeft de verzoeker recht op een gemotiveerd antwoord.

HOOFDSTUK II

Volksraadpleging

De regelgeving over gemeentelijke volksraadplegingen wordt met dit decreet uitgebreid tot het binnengemeentelijke niveau, namelijk de districten en de binnengemeentelijke organen, bedoeld door artikel 41 van de Grondwet en opgenomen in titel XVI van de Nieuwe Gemeentewet.

Een verzoek tot volksraadpleging moet steun vinden bij 10% van de inwoners van de entiteit waar men de raadpleging wil organiseren. In gemeenten met meer dan 30.000 inwoners is het verzamelen van de handtekeningen van 10% van de bevolking boven de zestien jaar echter al een hele onderneming.

Bovendien zou een gemeente- of districtsbestuur, dat rekening houdt met de bekommernissen van zijn bevolking, zich het best welwillend moeten opstellen tegenover een verzoek dat gedragen wordt door enkele duizenden van zijn inwoners. We voeren daarom de regel in dat het gemeentebestuur in dalende zin mag afwijken van de 10%. Met dit voorstel van decreet wordt ook de vroegere bepaling omtrent de geldigheidsdrempel geschrapt. Indien initiatiefnemers zich de moeite getroosten om duizenden handtekeningen te verzamelen en het gemeentebestuur zich vervolgens inspannt om volgens de regels een volksraadpleging te organiseren, dan is het eigenlijk niet logisch dat de hele operatie niet wordt afgehandeld. Bovendien is het niet opnemen van de stemmen een verkeerd signaal naar de inwoners die wel hebben deelgenomen; het demotiveert de mensen en vergroot de afstand tussen hen en de politiek.

Nieuw is ook de grotere rol die dit voorstel van decreet aan de initiatiefnemers van een verzoek tot volksraadpleging geeft. Zij kunnen mee bepalen hoe hun zaak wordt toegelicht in de informatiebrochure, verspreid door gemeente- of provinciebestuur. Deze besturen moeten ook expliciet middelen uittrekken ten behoeve van de initiatiefnemers zodat die campagne kunnen voeren bij de bevolking, om die bevolking te motiveren aan de raadpleging deel te nemen. Het publieke debat

moet ook van overheidswege worden gestimuleerd. In dezelfde zitting moet de gemeenteraad zich daarom ook uitspreken over de dialoog die hij hierover met de burger voert en de communicatie-instrumenten die hij daarbij zal aanwenden.

Jef TAVERNIER

VOORSTEL VAN DECREET

Artikel 1

Dit decreet regelt een gewestaangelegenheid.

Artikel 2

In de Nieuwe Gemeentewet wordt Titel XV, die bestaat uit de artikelen 318 tot 329, ingevoegd bij de wet van 10 april 1995 en gewijzigd bij de wet van 13 mei 1999, vervangen door wat volgt:

“Titel XV

De burger en het gemeentebestuur

HOOFDSTUK I

Petitierecht

Artikel 318

Ieder heeft het recht om, met een aangetekende brief, verzoekschriften, door één of meer personen ondertekend, te richten aan de gemeenteraad of de districtsraad van zijn woonplaats. De verzoeken betreffen een onderwerp dat tot de bevoegdheid van het gemeentebestuur of districtsbestuur behoort, op straffe van onontvankelijkheid van het verzoekschrift. Wanneer een verzoekschrift ondertekend werd door meerdere personen, wordt van elk van die personen naam, voornaam, geboortedatum en woonplaats vermeld op het verzoekschrift.

Artikel 319

Een ontvankelijk verzoek geeft de indieners ervan het recht om te vragen dat de door hen in een gemotiveerde nota omschreven voorstellen en vragen op de agenda van de gemeenteraad worden opgenomen. Indien het verzoek uitgaat van ten minste 0,1% van het totale aantal inwoners ouder dan zestien jaar, met een minimum van vijftwintig personen in gemeenten met minder dan 25.000 inwoners, moeten de voorstellen en vragen die de verzoekers aanbrengen, binnen een maand op de agenda van de gemeenteraad worden opgenomen. De eerste ondertekenaar van een verzoekschrift

dat ondertekend werd door ten minste 0,3% van de inwoners ouder dan zestien jaar, met een minimum van vijfenzeventig personen in gemeenten met minder dan 25.000 inwoners, heeft het recht gehoord te worden. De hoorzitting kan plaatshebben in een commissievergadering zoals bedoeld in artikel 120. Tijdens de hoorzitting heeft de verzoeker het recht om zich te laten bijstaan door een persoon naar keuze.

Artikel 320

De verzoeker heeft het recht op een gemotiveerd antwoord binnen zes maanden na de indiening van het verzoekschrift. Indien het verzoek door vele personen werd ondertekend kan de gemeenteraad besluiten om, in plaats van met een persoonlijke brief, het gemotiveerde antwoord publiek bekend te maken.

HOOFDSTUK II

Volksraadpleging

Artikel 321

De gemeenteraad of districtsraad kan, hetzij op eigen initiatief, hetzij op verzoek van de inwoners ouder dan zestien jaar, beslissen de inwoners van de gemeente of het district te raadplegen over de aangelegenheden die tot haar bevoegdheden behoren. In gemeenten of districten met minder dan 30.000 inwoners moet dat verzoek gesteund worden door ten minste 10% van de inwoners ouder dan zestien jaar; in gemeenten of districten met een inwonersaantal tussen 30.001 en 100.000 door 5%, en boven de 100.000 door 3%.

De initiatiefnemers van de volksraadpleging richten een schriftelijk verzoek daartoe aan de gemeenteraad of districtsraad, aangetekend verstuurd en vergezeld van een nota waarin zij de beweegreden tot hun initiatief toelichten en van het bewijs dat voldoende inwoners van de gemeente of het district de vraag om een volksraadpleging steunen. Het verzoek wordt ingediend door middel van een formulier afgegeven door de gemeente en vermeldt de naam van de gemeente of het district en de tekst van artikel 196 van het Strafwetboek.

Artikel 322

Het verzoek is alleen ontvankelijk indien:

- 1° de identiteit van de initiatiefnemers bekend is en als dusdanig herkenbaar is op elk van de ingediende formulieren;
- 2° op elk van de formulieren eenduidig de vraag staat vermeld waarop de voorgenomen raadpleging betrekking heeft;
- 3° de vereiste personen die het initiatief hebben ondertekend, identificeerbaar zijn met hun naam, voornamen, geboortedatum en woonplaats;
- 4° de vraag waarop de voorgenomen raadpleging betrekking heeft, binnen de bevoegdheden van de gemeente of het district valt;
- 5° het doel van de volksraadpleging niet strijdig is met de fundamentele rechten en vrijheden, zoals die worden gewaarborgd door de Grondwet en door de internationale verdragen die door België werden geratificeerd.

De initiatiefnemers dienen vooraf hun voorstel van vraag in bij het college van burgemeester en schepenen. Het gemeentebestuur onderzoekt vooraf of de voorliggende vraag voldoet aan de inhoudelijke vereisten en de bevoegdheidsvereisten.

Binnen de termijn van 30 dagen geeft zij haar goedkeuring aan de voorliggende vraag, of treedt zij in dialoog met de initiatiefnemer om een aanvaardbaar alternatief uit te werken. De initiatiefnemers krijgen zes maanden de tijd om voldoende handtekeningen te verzamelen.

Artikel 323

Onmiddellijk na ontvangst van het verzoek onderzoekt de gemeenteraad of districtsraad:

- 1° of het verzoek ontvankelijk is volgens de vereisten, bedoeld in artikelen 321 en 322. In geval van onontvankelijkheid worden de initiatiefnemers daarvan in een aangetekende brief op de hoogte gebracht, die de reden vermeldt waarom het verzoek niet ontvankelijk verklaard werd.

Dezelfde mededeling wordt ook publiek bekendgemaakt;

- 2° of het verzoek gesteund is door een voldoende aantal geldige handtekeningen. Naar aanleiding van dat onderzoek worden geschrapt:

- a) dubbele handtekeningen;
- b) de handtekeningen van personen die niet voldoen aan de in artikel 324, §1, opgesomde voorwaarden;
- c) handtekeningen van personen ten aanzien van wie de verschafte gegevens ontoereikend zijn om toetsing van hun identiteit mogelijk te maken.

De controle wordt beëindigd wanneer het aantal geldige handtekeningen is bereikt. In dat geval organiseert de gemeenteraad een volksraadpleging.

Artikel 324

§1. Om deel te nemen aan de volksraadpleging moet men:

- 1° in het bevolkingsregister van de gemeente ingeschreven of vermeld zijn;
- 2° de volle leeftijd van zestien jaar hebben bereikt;
- 3° niet het voorwerp uitmaken van een veroordeling of beslissing die uitsluiting of schorsing van het kiesrecht meebrengt.

§2. Om te verzoeken om een volksraadpleging moeten de voorwaarden, vermeld in §1, vervuld zijn op de datum waarop het verzoek tot volksraadpleging werd ingediend.

Om deel te nemen aan de volksraadpleging moeten de voorwaarden, vermeld in §1, 2° en 3°, vervuld zijn op de dag van de raadpleging, en de voorwaarde vermeld in §1, 1°, op de datum waarop de lijst van deelnemers aan de volksraadpleging wordt afgesloten.

De deelnemers die na de datum waarop de lijst van de deelnemers aan de volksraadpleging wordt afgesloten, het voorwerp zijn van een veroorde-

ling of een beslissing die ofwel de uitsluiting van het kiesrecht, ofwel de schorsing van dat recht op de dag van de raadpleging meebrengt, worden van de lijst van deelnemers aan de volksraadpleging geschrapt.

§3. Artikel 13 van het Kieswetboek is van toepassing op alle categorieën van personen die voldoen aan de voorwaarden, bepaald in §1.

Voor niet-Belgische onderdanen en voor Belgische onderdanen jonger dan achttien jaar worden de kennisgevingen door de parketten van de hoven en rechtbanken gedaan wanneer de veroordeling of de internering, waartegen met geen gewoon rechtsmiddel meer kan worden opgekomen, zou geleid hebben tot uitsluiting van het kiesrecht of opschorting van dit recht als ze ten laste van een gemeenteraadskiezer werd uitgesproken. Ingeval van kennisgeving nadat de lijst van deelnemers aan de volksraadpleging is opgemaakt, wordt de betrokkene van deze lijst geschrapt.

§4. Op de dertigste dag voor de raadpleging maakt het college van burgemeester en schepenen een lijst op van deelnemers aan de volksraadpleging.

Op die lijst worden vermeld:

- 1° de personen die op die datum in het bevolkingsregister van de gemeente ingeschreven of vermeld zijn en de andere in §1 bedoelde deelnemingsvoorwaarden vervullen;
- 2° de deelnemers die tussen deze datum en de datum van de raadpleging de leeftijd van zestien jaar bereiken;
- 3° de personen voor wie de schorsing van het kiesrecht een einde neemt of zou nemen uiterlijk op de dag die is vastgesteld voor de raadpleging.

Voor elke persoon die voldoet aan de deelnemingsvoorwaarden, vermeldt de lijst van deelnemers aan de volksraadpleging de naam, de voornamen, de geboortedatum, het geslacht en de hoofdverblijfplaats.

De lijst wordt volgens een doorlopende nummering en eventueel per wijk van de gemeente opgesteld, ofwel in alfabetische volgorde van de deelnemers, ofwel geografisch volgens de straten.

§5. De deelname aan de volksraadpleging is niet verplicht. Elke deelnemer heeft recht op één stem.

De stemming is geheim. De volksraadpleging kan enkel op een zondag plaatsvinden. De deelnemers worden tot de stemming toegelaten van 8 tot 13 uur. Zij die zich voor 13 uur in het stemlokaal bevinden, worden nog tot de stemming toegelaten.

§6. De bepalingen van artikel 147bis van het Kieswetboek zijn van toepassing op de gemeentelijke volksraadpleging, met dien verstande dat de woorden “kiezer” en “kiezers” steeds worden vervangen door respectievelijk de woorden “deelnemer” en “deelnemers”, en de woorden “verkiezing” en “verkiezingen” door het woord “volksraadpleging”.

Artikel 325

Persoonlijke aangelegenheden en de toepassing van artikel 18bis van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen kunnen niet het onderwerp van een volksraadpleging zijn.

Er mag geen volksraadpleging gehouden worden gedurende het jaar voorafgaand aan de gewone hernieuwing van de gemeenteraden en gedurende de drie maanden die voorafgaan aan de gewone bijeenkomst van de kiezers tot vernieuwing van de wetgevende assemblees.

Op dezelfde datum mogen ten hoogste drie verschillende volksraadplegingen worden georganiseerd.

In de loop van een gemeentelijke zittingsperiode mag slechts één volksraadpleging over hetzelfde onderwerp worden georganiseerd.

Artikel 326

Een verzoek tot het houden van een volksraadpleging wordt op de agenda van de eerstvolgende vergadering van de gemeenteraad of de districtsraad ingeschreven nadat de controle, bedoeld in artikel 323, werd afgesloten.

Elke beslissing over het houden van een volksraadpleging wordt uitdrukkelijk gemotiveerd.

Het voorgaande lid is tevens van toepassing op elke beslissing die rechtstreeks betrekking heeft op een aangelegenheid die het onderwerp is geweest van een raadpleging. De volksraadpleging heeft plaats binnen een periode van drie maanden nadat daartoe de beslissing werd genomen, behoudens de bepalingen van artikel 325, tweede lid. Ten minste een maand voor de dag van de raadpleging stelt het gemeentebestuur of het districtsbestuur aan de inwoners een brochure ter beschikking waarin het onderwerp van de raadpleging op een objectieve manier wordt uiteengezet. De brochure bevat bovendien de gemotiveerde nota, bedoeld in artikel 321, of desgewenst een aangepaste toelichting opgesteld door de indieners van het verzoek tot volksraadpleging, alsmede de vraag of vragen waarover de inwoners zullen worden geraadpleegd. Tegelijk met de bespreking van het verzoek tot volksraadpleging, bepaalt de gemeenteraad de middelen die uitgetrokken worden voor de campagne door de indieners van het verzoek en de instrumenten van communicatie en dialoog met de inwoners van de gemeente en het district, die de gemeenteraad zal inzetten om de volksraadpleging te omkaderen.

Artikel 327

De vragen van de volksraadpleging zijn objectief en duidelijk geformuleerd, op zodanige manier dat met ja of neen kan worden geantwoord.

Artikel 328

De Vlaamse Regering bepaalt de nadere procedureregels voor het houden van een gemeentelijke volksraadpleging, naar analogie van de procedure in de gemeentekieswet voor de verkiezing van de gemeenteraadsleden.

Artikel 329

De Vlaamse Regering bepaalt de wijze waarop de uitslag van de raadpleging aan de bevolking bekendgemaakt wordt.”.

Jef TAVERNIER
